

САМОСТІЙНА РОБОТА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЕЙ

INDEPENDENT WORK ON A FOREIGN LANGUAGE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS OF NATURAL AND TECHNICAL PROFILES

У статті розглядається проблема впровадження самостійної роботи майбутніх фахівців технічного та природничого профілей. Було визначено, що ця робота є навчально-творчою працею, котра дозволяє оволодіти, актуалізувати та широко використовувати знання, отримані в індивідуально відповідному режимі. Самостійна робота сприяє інтенсифікації навчання у обраній студентом траєкторії, формуючи у нього здатність до критичної оцінки інформації, творчого мислення, професійної ерудиції, вияву інтелектуальної ініціативності, наполегливості, відповідальності, дисциплінованості. Серед особливостей професійної мовної підготовки майбутніх фахівців природничого та технічного профілей, які мають бути передбачені у змісті та системі самостійних завдань, варто назвати здатність обирати, аналізувати та доцільно використовувати природничо-наукову, технічну інформацію, володіти науковою термінологією, спілкуватися з фахівцями з метою розробки кращих варіантів розв'язання актуальних проблем. Було запропоновано систему, яка містила аналітико-орієнтаційні, комунікативно-узагальнюючі та продуктивно-творчі самостійні завдання. Аналітико-орієнтаційні завдання мали на меті опрацювання студентами лексико-граматичного матеріалу за професійно важливими проблемами, розширення лексичного базису, систематизацію граматичних структур у їх вживанні в різних ситуаціях. Комунікативно-узагальнюючі завдання передбачали організацію дискусій, бесід за професійно важливими темами задля оптимальної класифікації та узагальнення студентами раніше засвоєних знань, підвищення швидкості їх відтворення. Продуктивно-творчі завдання орієнтували на проведення досліджень іноземною мовою з висвітлення наукових підходів до вирішення важливих проблем у технічній та природничій сферах (наприклад, труднощі у створенні карти, землеустрої, специфіка діяльності геодезистів, проблеми, які виникають в геокодуванні; підходи до збереження водних ресурсів, розробка презентацій з надання інформації про діяльність картографів, геодезистів, гідрометеорологів).

Ключові слова: самостійна робота, гео-

дезія, землеустрій, гідрологія, фахівець, технічний, природничий, профіль, студент, вища освіта.

The article considers the problem of introducing independent work of future specialists of natural and technical profiles. It was determined that this work is educational and creative work, which allows mastering, updating and widely using the knowledge obtained in an individually appropriate mode. Independent work contributes to the intensification of learning in the trajectory chosen by the student, forming the ability to critically evaluate information, creative thinking, the manifestation of intellectual initiative, perseverance, responsibility, and discipline. Among the features of professional language training of future specialists, which should be provided for in the system of independent tasks, it is worth mentioning the ability to select, analyze and appropriately use natural science, technical information, to possess scientific terminology, to communicate with specialists in order to develop the best options for solving current problems. A system was proposed that included analytical-orientational, communicative-generalizing and productive-creative independent tasks. Analytical-orientational tasks were aimed at students' processing of lexical and grammatical material on professionally important problems, expanding the lexical base, systematizing grammatical structures in their use in various situations. Communicative-generalizing tasks provided for the organization of discussions, conversations on professionally important topics for the optimal classification and generalization of previously acquired knowledge, increasing the speed of their reproduction. Productive-creative tasks were oriented towards conducting research in a foreign language to highlight scientific approaches to solving important problems in the technical and natural sciences (for example, difficulties in creating a map, the specifics of the activities of surveyors, problems that arise in geocoding; approaches to preserving water resources, developing presentations to provide information on the activities of cartographers, surveyors, hydrometeorologists).

Key words: independent work, geodesy, land management, hydrology, specialist, technical, natural science, profile, student, higher education.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/83.2.4>

Іванченко А.В.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри іноземних мов
професійного спрямування
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Попович І.І.,
викладач кафедри іноземних мов
професійного спрямування
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Шотова-Ніколенко Г.В.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
професійного спрямування
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Вільне володіння майбутніми фахівцями природничих та технічних наук іноземними мовами набуває неабиякого значення в умовах інтеграції вищої освіти України до світового освітнього простору. До того ж ця проблема пов'язана з такими важливими практичними завданнями

сьогодення, як-от формування у студентів соціолінгвістичної, комунікативної, науково-пізнавальної компетентностей, здатності співпрацювати з іншими в інтернаціональних проєктах, виявляючи здатність до налагодження партнерства, обмінюючись творчими ідеями та цінним практичним досвідом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення наукових джерел дозволяє констатувати

те, що існує декілька напрямів дослідження вказаної проблеми: формування спектру компетентностей фахівців технічного та природничого профілей у закладах вищої освіти (О. Драгомирецька) [1], підходи до організації самостійної роботи (О. Зеленська) [2], теоретичний базис упровадження самостійної роботи у ході вивчення іноземних мов (Т. Весна, М. Князян, І. Панченко) [3], методи викладання англійської мови на заняттях у вищій школі (О. Набока) [4].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Проте особливості впровадження самостійної роботи на заняттях з іноземних мов, насамперед, з англійської, у ході професійної підготовки майбутніх фахівців природничого та технічного профілей вимагають ґрунтовнішого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробити систему самостійної роботи на заняттях з англійської мови в ході професійної підготовки майбутніх фахівців технічних та природничих спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження наукових джерел про сутність самостійної роботи свідчить про різноманітність підходів вчених з цієї проблеми. Так, Т. Весна, М. Князян, І. Панченко доречно вважають, що самостійна робота здобувачів вищої освіти є таким видом пізнавальної праці майбутніх фахівців, що спрямована на розвиток абстрактного мислення, здатності динамічно оволодівати широкою системою сучасних знань, виявляючи проблеми, пропонуючи шляхи їх оптимального вирішення, ефективно опрацьовуючи значні масиви інформації та використовуючи отримані результати в професійно-практичній діяльності [3, с. 167].

Натомість О. Набока слушно наголошує на тому, що самостійна робота здобувачів вищої освіти, наприклад, з міжнародних відносин та суспільних комунікацій, є «пізнавально-творчою працею, яка виконується особисто студентом без керівництва викладача, але за умови контролю основних результатів» [4, с. 1295-1296]. Саме ця робота, на думку науковця, забезпечує виховання важливих професійно-особистісних якостей (наприклад, самостійності, організованості, цілеспрямованості, відповідальності дисциплінованості тощо), оволодіння всією системою спеціальних та загальних компетентностей майбутнього фахівця, формування його здатності детально опрацьовувати матеріал, аналізуючи його, класифікуючи та узагальнюючи задля застосування набутої інформації в практичній площині [4, с. 1296].

На правомірну думку О. Зеленської, самостійна робота саме в ході вивчення іноземних мов має багатоаспектний вплив на результативність підготовки майбутніх фахівців, зокрема вона сприяє такому:

- забезпечення використання іноземної мови на високому рівні задля самоосвіти з метою підвищення свого професіоналізму;
- швидка асиміляція вмінь в письмовому та усному мовленні;
- збагачення лінгвокраїнознавчої ерудиції;
- краще осмислення феноменів іноземної мови у певному контекстуальному полі;
- підвищення пізнавальної мотивації;
- активізація особистісного розвитку студента;
- розвиток самостійності пізнання, мислення;
- актуалізація прагнення до творчості;
- формування дослідницьких умінь (визначення проблеми, її аналізу, знаходження оптимального варіанту до її вирішення задля отримання найвищого результату);
- виховання наполегливості у навчальній праці;
- розвиток здатності адекватно реагувати на зміни в сучасному освітньому та соціальному середовищі тощо [1, с. 178].

Важливим у контексті проблеми, яка розглядається, є визначення функцій самостійної роботи в процесі професійної підготовки, наприклад, майбутніх бакалаврів гуманітарного профілю. Так, Т. Весна, М. Князян, І. Панченко небезпідставно наполягають на тому, що такими функціями самостійної роботи на базі використання зокрема пісенного матеріалу на заняттях з іноземних мов, є такі:

- подолання остраху та психологічних бар'єрів у ході оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності;
- активізація позитивних емоцій студентів;
- формування внутрішньої мотивації майбутніх фахівців;
- інтерактивне опрацьовування лексичних, граматичних, фонетичних знань та вмінь;
- регулярне, динамічне тренування умінь здобувачів вищої освіти в аудіюванні, читанні, говорінні, письмі;
- поглиблення країнознавчої ерудиції студентства;
- забезпечення широкого усвідомлення культурного розмаїття народів – носіїв іноземної мови, яка вивчається;
- оволодіння знаннями про стиль життя, проблеми, переживання представників інших народів, що й дозволяє краще виховувати взаємну повагу, толерантність, чуйність, альтруїзм [3, с. 167-168].

Отож самостійна робота володіє надзвичайно важливим потенціалом мотивування студентів до вивчення іноземних мов, створення емоційно комфортного середовища в закладі вищої освіти, активізації всіх видів мовних знань та комунікативних навичок, формування широкої соціолінгвістичної ерудиції та наукового світогляду.

Утім втілення зазначених вище функцій буде відбуватися більш ефективно за умов систематизації самостійних завдань на заняттях з іноземних мов, наприклад, професійного спрямування.

У згаданому смисловому полі варто наголосити на науковій позиції О. Набоки, яка пропонує класифікувати самостійні завдання за певними, логічно послідовними рівнями «базово-підготовчий, аналітично-активізаційний, продуктивно-рефлексивний, дослідницько-проєктивний» [4, с. 1295]. Науковець слушно підкреслює важливість вказаних завдань, наголошуючи на таких їх перевагах:

- базово-підготовчі самостійні завдання дозволяють актуалізувати знання артикуляції та інтонування в англійській мові, як і лексико-граматичний базис;

- аналітично-активізаційні самостійні завдання орієнтують здобувачів вищої освіти на здійснення аналітичних оглядів як певних випадків і обставин в їхньому історичному ракурсі, так і сучасних подій;

- продуктивно-рефлексивні самостійні завдання спрямовують студентство на вивчення особливостей професійної діяльності, вимог до неї у різних країнах світу;

- дослідницько-проєктивні самостійні завдання передбачають проведення певної пошукової роботи з вивчення досвіду функціонування тих інституцій, які впроваджують окремі види практичної діяльності [4, с. 1295].

З огляду на особливості професійної мовної підготовки фахівців природничого та технічного профілей, серед яких

- обирати, аналізувати та використовувати природничо-наукову, технічну інформацію;

- використовувати термінологію, що прийнята в цих наукових галузях;

- спілкуватися з експертами та не фахівцями задля оптимального вирішення проблем, що виникають у професійній діяльності;

- встановлення партнерської міжособистісної взаємодії [1, с. 34],

є надзвичайно важливою розробка системи самостійної роботи, що б якнайкраще сприяла формуванню саме мовної, багатокультурної особистості фахівця зазначених профілей.

Отже, нами було розроблено таку систему самостійних завдань, яка містила:

- аналітико-орієнтаційні, котрі мали на меті опрацювання здобувачами вищої освіти лексико-граматичного матеріалу за професійно спрямованими темами; при цьому відбувається розширення лексичного базису студентів, систематизація граматичних структур у їх вживанні в різних ситуаціях, що відображають особливості професійної діяльності;

- комунікативно-узагальнюючі, що передбачали організацію невеликих бесід, обговорень, дискусій, дебатів за професійно важливими темами; це дозволило краще класифікувати та узагальнити раніше засвоєні студентами моделі мовлення, підвищити швидкість їх відтворення

й використання, перевести студентів на рівень вільного висловлювання своїх думок;

- продуктивно-творчі, які націлювали на проведення мікро досліджень іноземною (англійською) мовою з розкриття наукових підходів до вирішення важливих проблем у технічній та природничій сферах (як-от труднощі у створенні карти, землеустрої, специфіка діяльності геодезистів, проблеми, які виникають в геокодуванні, у використанні геодезичного обладнання, творчі підходи майбутніх фахівців до покращення використання вказаного обладнання; підходи до збереження водних ресурсів, розробка презентацій з надання не фахівцям інформації про діяльність картографів, геодезистів, гідрометеорологів, про такі природні явища, яка випаровування, транспірація, інфільтрація тощо).

Зазначені вище самостійні завдання сприяли не лише оволодінню термінологією іноземною (англійською) мовою, а й розширили комплекс професійно важливих знань майбутніх фахівців, формували у них екологічну культуру, здатність до продуктивного обміну новими ідеями та співпраці, виховували соціальні якості.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Самостійна робота майбутніх фахівців технічного та природничого профілей є навчально-пізнавальною працею творчого характеру, котра дозволяє оволодіти, актуалізувати, використати знання, отримані в індивідуально відповідному режимі. Ця робота сприяє інтенсифікації навчання у певній обраній студентом траєкторії, формуючи у нього здатність до критичної оцінки інформації, творчого мислення, професійної ерудиції, виявлення інтелектуальної ініціативності, наполегливості, відповідальності, дисциплінованості. Серед особливостей професійної мовної підготовки майбутніх фахівців природничого та технічного профілей, які мають бути передбачені у змісті та системі самостійних завдань, варто назвати здатність обирати, аналізувати та доцільно використовувати природничо-наукову, технічну інформацію, володіти науковою термінологією, спілкуватися з фахівцями та не фахівцями з метою розробки кращих варіантів розв'язання актуальних проблем, готовність до встановлення партнерської взаємодії. Було запропоновано систему самостійних завдань, яка містила аналітико-орієнтаційні (оволодіння лексико-граматичним матеріалом за професійно важливою тематикою, вживання цих знань у різноманітних ситуаціях професійної діяльності); комунікативно-узагальнюючі (організація вільного обміну думками у бесідах, дискусіях, обговореннях, дебатах; класифікація та узагальнення засвоєних моделей мовлення); продуктивно-творчі (організація досліджень навчального характеру іноземною мовою з висвітлення наукових позицій щодо розв'язання

пріоритетних проблем у технічній та природничій сферах). Перспективи вивчення зазначеної проблеми полягають у висвітленні потенціалу дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти в оволодінні професійно значущими знаннями у сфері технічних та природничих наук.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Драгомирецька О. О. Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Ізмаїл, 2023. 322 с.
2. Зеленська О. П. Самостійна робота здобувачів вищої освіти як важлива складова організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2022. №13(18). С. 173-186. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13\(18\)-173-186](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13(18)-173-186)
3. Князян М. О., Панченко І. В., Весна Т. В. Самостійна робота з використання франкомовного пісенного матеріалу в процесі підготовки майбутніх бакалаврів філології. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2022. № 10(15). С. 164-175. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-164-175](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-164-175)
4. Набока О. М. Самостійна робота з використання іншомовних медіа ресурсів у професійній підготовці майбутніх фахівців з міжнародних відносин. Наукові інновації та передові технології. Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка». 2024. №8(36). С. 1289-1298. [https://doi.org/10.52058/2786%20-5274-2024-8\(36\)-1289-1298](https://doi.org/10.52058/2786%20-5274-2024-8(36)-1289-1298)